

پیامدهای اعتیاد آنلاین

مقدمه

پیامد اعتیاد آنلاین باعث شده، انزوای اجتماعی در جوامع از جمله ایران هم گسترش یابد. بر این اساس ابعاد عاطفی، روانی و اجتماعی خانواده های ایرانی در حال تزلزل می باشد. اعتیاد آنلاین باعث از بین رفتن هویت فرهنگی جوامع و به شکل گیری تغییرات هویتی در قالب هویت مجازی، کاذب و آنی، همراه با اختلالات روانی و بی نظمی اجتماعی در جامعه گسترش می یابد. عدم حمایت اجتماعی، گسترش روابط اجتماعی سرد خانواده و... باعث شده که این مسئله در جامعه در بین کاربران نسل جوان و نوجوان ما افزایش یابد. وجود لذت های آنی، فقدان مشوق های تربیتی و فرهنگی مناسب برای حمایت از نسل جوان، عدم نظارت بر رفتارهای کاربران اینترنتی و... بر افزایش پیامدهای اعتیاد آنلاین افزوده است. اعتیاد آنلاین در بین نسل جوان و نوجوان جامعه ما به نوعی جامعه پذیری ارزشی و هنجاری جدیدی را در قالب گسترش روابط مجازی، ازدواج اینترنتی، هرزه نگاری، و... بوجود آورده است، که این مسائل و معضلات با فرهنگ ایرانی و اسلامی جامعه ما سنخیت ندارد، و باعث افزایش بزهکاری و جرائم اینترنتی می گردد. اعتیاد آنلاین منجر به بی تفاوتی نسلی، تعارض برانگیز و کشمکش در بین نسل های خانواده ایرانی امروزه شده است. این گونه اعتیاد همراه با کم رنگ شدن ارزش های اسلامی و ایرانی، تضعیف فرهنگ های ملی و بومی، تزلزل اعتقادی و فرهنگی. ترویج سطحی نگریستن به مسائل، ایجاد سردرگمی، رشد لذت های کاذب و آنی، گسترش جرائم و بزهکاری عملی، ضایع گردیدن حقوق مؤلفین، اشاعه محصولات فرهنگی غرب، گسترش تهاجم فرهنگی، رشد ناتوی فرهنگی سبک زندگی غربی و... را به صورت مستمر و پیوسته بوجود می آورد. بر این اساس با توجه به مروری بر تحقیقات و با تاکید بر روش اسنادی یکسری از راهکارهای فرهنگی و اجتماعی، بیان می گردد.

اهمیت موضوع

انقلاب رایانه ای فرهنگ جوامع را چه در حوزه مادی و معنوی دستخوش تغییرات عمیقی قرار داده است؛ در این فرایند شبکه جهانی اطلاع رسانی (اینترنت) سهم بسزایی در این تغییرات عمده دارد. اعتیاد آنلاین در واقع شامل اعتیاد به اتاق های گپ زنی، هرزه نگاری، قمار، خریدهای اینترنتی و... است، که باعث شده افراد از خانواده منزوی گردند؛ و به ساختار سلامت روانی و اجتماعی جامعه ضربه وارد نمایند. اعتیاد آنلاین از عوارض زندگی دنیای مدرن است و در جوامع شرقی نسبت به غرب بیشتر به چشم می خورد، زیرا در این جوامع بدون برنامه ریزی و بدون کنترل و نظارت اینترنت وارد سطح زندگی روزمره شده است؛ بر این منوال این فناوری در کنار اثرات مثبت بر زندگی با پیامدهای منفی بر زندگی روبرو است.

بر این اساس اعتیاد آنلاین در میان نسل جوان ایرانی به صورت چرخه معیوب در حال گسترش است، و ابعاد عاطفی، روانی و اجتماعی جامعه را شدیداً تحت تاثیر جنبه های منفی قرار داده است. آسیب اعتیاد اینترنتی باعث تغییر سبک زندگی نسل جوان جامعه می گردد، آن هم به دلیل جذابیت های جدیدی که این شبکه اطلاع رسانی در اختیار کاربران می گذارد. با توجه به این مباحث اعتیاد آنلاین باعث از بین رفتن هویت فرهنگی جوامع و به شکل گیری تغییرات هویت در قالب هویت مجازی، و هویت کاذب و آنی به خصوص در بین نسل جوان کمک زیادی می نماید. اعتیاد آنلاین همانند دیگر اعتیادهای موجود در سطح جامعه به صورت خرد و کلان همراه با اختلالات روانی و بی نظمی اجتماعی روبرو است. در واقع اعتیاد آنلاین در نسل جوان جامعه ما با چنین علائم و مشخصاتی روبرو است. "الف) برجستگی. ب) تغییر روحیه و خلق و خو. ج) تحمل. د) منزوی و گوشه گیری. ه) کشمکش و تضاد: و) بازگشت و..." در جامعه ما هنگامی که نسل جوان و نوجوان شرایط مناسبی را برای حمایت اجتماعی و دلبستگی احساس نمی کنند، به اینترنت امروزه پناه می برند. از سوی دیگر این کمبود احساس حمایت اجتماعی و گسترش روابط اجتماعی سرد خانواده با نسل جوان به این گرایش کمک شایانی می نماید. بر این اساس درگیری و مشغولیت با این فناوری به صورت مستمر و پیوسته باعث می شود که، فرد از تمام فعالیت های روزمره زندگی، استراحت، تحصیل و... دست بکشد، و به ساختار زندگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی خود ضربه وارد نماید.

با توجه به اینکه استفاده از سایت های مختلف اینترنتی، نوعی لذت رابرای نسل جوان ما به دلایل مختلف بوجود می آورد؛ این مسئله باعث می شود که کاربران جوان اینترنتی جامعه ما انگیزه ها و مشوق های رفتاری بیشتری برای استفاده مداوم از اینترنت داشته باشند؛ همچنین کاربران جوان جامعه ما به دلیل اینکه در فضاهایی مجازی با تاثیرات تکنولوژی متنی روبرو می شوند که در دنیای واقعی و حقیقی آنها این متن ها معنا ندارد، بنابراین تفسیر این متن ها که مورد انتخاب خود کاربران هم هست باعث ایجاد تعامل و پیوند با دنیای مجازی به صورت اعتیاد آور خواهد شد.

اینترنت به عنوان یکی از ابزار اساسی رسانه های جمعی در جامعه باعث شده که جوانان و نسل نوجوان جامعه ما را از نظر ارزش ها و اعتقادات نسبت به والدین، حکومت و ... متفاوت نماید. این وسیله توانسته جامعه پذیری ارزشی و هنجاری جدیدی را برای نسل جوان ما بوجود آورد، استفاده مفرط نسبت به گسترش این فرایند و اشاعه تعاملات مجازی در چت روم ها، بازی های رایانه ای و... همگی به اعتیاد آنلاین و اجتماعی شدن آن کمک شایانی می نماید.

اعتیاد آنلاین و استفاده از اینترنت به دلایلی بر ساختار ارتباطات خانواده اثرگذار است. اعتیاد آنلاین بر روی تعامل و ارتباطات خانوادگی به سمت سرد شدن و کمتر کنارهم بودن کمک شایانی می نماید. اعتیاد آنلاین منجر به بی تفاوت نسلی، تعارض و کشمکش در بین نسل های خانواده می شود. استفاده از صفحات web که با محتویات سنی و نسلی جوان و نوجوان ما مناسب نیست، و خانواده ها کمتر از آن ها آگاهی دارند، باعث شده نقش نظارتی والدین را کمرنگ تر کند.

با توجه به این مسائل و مشکلات در حوزه اعتیاد آنلاین در سطح جامعه این فناوری مدرن با پیامدهای فرهنگی و اجتماعی از جمله: ۱- کم رنگ شدن ارزش های اجتماعی. ۲- تضعیف فرهنگ های بومی و سنتی. ۳- تضعیف اعتقادات و باورهای اجتماعی و فرهنگی. ۴- ترویج سطحی نگر بودن. ۵- ایجاد سردرگمی. ۶- گسترش جرائم و بزهکاری عملی. ۷- به خطر افتادن حقوق مادی و معنوی مؤلفین و مصنفین. ۸- گسترش محصولات فرهنگی غرب و... همراه است. بر این اساس و با توجه به آنچه که در سطور قبلی بیان کردیم، راهکارهایی برای پیشگیری از این نوع معضل اجتماعی بیان می نمائیم.

راهکارها

در راستای گسترش پیامدهای منفی که اعتیاد آنلاین برای نسل جوان حاضر جامعه ما از بعد روانی، اجتماعی و فرهنگی بوجود آورده است، در سطور ذیل به برخی از راهکارها و برنامه های فرهنگی و اجتماعی که نهادهای دولتی و غیر دولتی می توانند جهت کاهش این پیامد در جامعه کمک نمایند بیان می کنیم.

۱. ارائه خدمات مشاوره ای و روانشناختی به خانواده ها و نسل جوان جهت ارتقاء تعاملات اجتماعی و عاطفی و پیشگیری از انزوای اجتماعی در جامعه و نهاد خانواده.
۲. توجه رسانه ملی و مطبوعات جامعه به مباحث جلوگیری از اعتیاد آنلاین با توجه به کارکردها و فعالیت های متنوع و سایل ارتباط جمعی در جامعه.
۳. تاکید بر برنامه های فرهنگی و اجتماعی از سوی حکومت، رسانه و خانواده در راستای تقویت هویت ملی و اسلامی به خصوص در فضاهای مجازی.
۴. تدوین آموزش های مستقیم و غیر مستقیم فرهنگی، اجتماعی و روانی در آموزش و پرورش و دانشگاه جهت پیشگیری از اعتیاد آنلاین.
۵. حمایت های مادی و معنوی از شبکه های مجازی ملی و اسلامی جهت بسط فرهنگ ایرانی و اسلامی به خصوص در بین نسل جوان و نوجوان.
۶. سرمایه گذاری مادی و معنوی بر روی سایت ها، شبکه های اجتماعی و بازی های رایانه ای و مجازی در راستای تولید متن و محتوای فرهنگ اسلامی، ایرانی و حتی بومی و محلی.
۷. حمایت های مادی و معنوی از بالنده نمودن سلامت روانی، اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی جامعه.
۸. گسترش خدمات فرهنگی و اجتماعی جهت بسط تعاملات انسانی در میان اعضای خانواده و پیشگیری از تعارضات و کشمکش های بین نسلی در خانواده ایرانی.

۹. حمایت از همایش ها، پژوهش ها، تحقیقات ملی و بومی در حوزه شناخت علل و عوامل آسیب های نوپدید در جامعه ایران.
۱۰. ارائه راهبردها و راهکارهای جدید به خانواده ها و والدین در راستای کنترل و نظارت فرزندان در گیر با فضاهای مجازی.
۱۱. نظارت فرهنگی و اجتماعی نهادهای دولتی و حکومتی بر روی سایت ها و شبکه های مجازی.
۱۲. پیشگیری از ناکامی های تحصیلی نسل جوان مشتاق به استفاده از اینترنت.
۱۳. جهت گیری جامعه پذیرانه نسل جوان و نوجوان کاربر استفاده از اینترنت به مباحث تقویت ارزش ها و هنجارهای ایرانی و اسلامی.
۱۴. تدوین راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و تربیتی در خصوص پیشگیری از مسائل ترویج دروغ گویی و دورغ پردازی.
۱۵. ارائه راهکارهای متنوع ملی و ایرانی در خصوص جلوگیری از ازدواج ها و روابط اینترنتی.
۱۶. بسترسازی مناسب اجتماعی و روانی در راستای تقویت ارتقاء عزت نفس شهروندان به خصوص نسل جوان و نوجوان.
۱۷. گسترش آثار مقاومتی و تعارضی با مباحث تهاجم و ناتوی فرهنگی در جامعه.
۱۸. افزایش راهکارهای سواد رسانه ای در بین نسل جوان و جوان در خصوص فضاهای مجازی.
۱۹. بسترسازی سایت های جذاب اسلامی و ایرانی در جامعه متناسب با نیازهای نسل جوان و نوجوان.
۲۰. اشاعه تبلیغات فرهنگی و اجتماعی در سطح رسانه، جامعه و نهادهای آموزشی جهت پیشگیری از اعتیاد آنلاین.

محمد حسن شربتیان
SHARBATIYAN@PNU.AC.IR